

Individualpsychologisch vragenschema

voor het begrijpen en behandelen van moeilijk opvoedbare kinderen.

Samengesteld en toegelicht door de internationale vereniging voor Individualpsychologie.

1. Sinds hoelang bestaan de klachten? In welke uitwendige en innerlijke situatie was het kind, toen de fouten merkbaar werden?
Van belang zijn: milieuveranderingen, intrede in de school, verandering van school of van onderwijzer, geboorte van een jonger kind, tekort schieten op school, nieuwe vrienden, ziekten van het kind of van de ouders, etc.
2. Viel het kind reeds eerder op de een of andere manier op? Door lichamelijke of geestelijke achterlijkheid? Door lafheid, nalatigheid, teruggetrokkenheid, onhandigheid, jaloersheid? Was het onzelfstandig bij het eten, aankleden, wassen, slapen gaan? Was het bang in het donker of voor de eenzaamheid? Is het op de hoogte betreffende zijn geslachtsrol? Hoe zijn de primaire, secundaire en tertiaire geslachtskenmerken? Hoe beschouwt het het andere geslacht? In hoeverre is het sexueel ingelicht? Stiefkind? Onwettig? Uitbesteed? Hoe waren zijn pleegouders? Heeft het nog contact met hen? Heeft het op tijd leren spreken en lopen? Gemakkelijk of met fouten? Wanneer kreeg het tanden? Heeft het opvallende moeilijkheden met schrijven, rekenen, zingen, zwemmen? Heeft het zich opvallend sterk aan één persoon gehecht? Aan vader, moeder, grootouders, kinderjuffrouw?
Hierbij is te letten op een vijandige instelling tegenover het leven, op oorzaken die een minderwaardigheidsgevoel konden verwekken, op neigingen om moeilijkheden of bepaalde personen uit te schakelen, en op neigingen tot egoïsme, overgevoeligheid, ongeduld, affectverhoging, activiteit, hebzucht, voorzichtigheid.
3. Heeft het kind aan zijn omgeving veel last bezorgd? Wat en wien vreest het het meeste? Schreeuwde het wel in de slaap? Heeft het in bed gewaterd? Is het heerszuchtig? Ook tegen sterkeren of alleen tegen zwakkeren? Heeft het een groot verlangen getoond om bij de ouders in bed te liggen? Is het handig, intelligent? Werd het veel geplaagd of uitgelachen? Toont het zich ijdel op kleren, schoenen, haardos? Peutert het in zijn neus of bijt het op zijn nagels? Gulzig bij het eten? Heeft het wel eens gestolen? Geeft de ontlasting moeilijkheden?
Deze vragen moeten aantonen, of met groter of kleiner activiteit naar de voorrang wordt gestreefd, verder of weerspanning de aanpassing van zijn drijfhandelingen of orgaanfuncties aan de cultuur heeft verhinderd.
4. Sloot het kind gemakkelijk vriendschap of was het onverdraagzaam? Kwelde het dieren of mensen? Sloot het zich vooral bij jongeren, ouderen, bij meisjes of bij jongens aan? Had het neiging om als aanvoerder op te treden? Of sloot het zich van de anderen af? Was het gierig? Verzamelde het graag allerlei? Was het gierig op geld?
Deze vragen betreffen zijn geschiktheid tot contact en de graad van zijn ontmoediging.
5. Hoe is het thans in deze opzichten? Hoe gedraagt het zich op school? Gaat het graag naar school, komt het dikwijls te laat, is het voor schooltijd opgewonden, gehaast? Verliest het zijn boeken, schooltas, schriften? Is het zenuwachtig bij 't huiswerk, bij proefwerken? Vergeet het zijn huiswerk te maken of weigert het dit te doen? Verknooit het zijn tijd? Is het lui of indolent? Hoe is de concentratie? Stoort het het onderwijs? Hoe is de verhouding tot zijn onderwijzer? Critisch, arrogant, onverschillig? Vraagt het hulp bij zijn huiswerk of wacht het altijd op aansporing? Is het bij sport en gymnastiek eerezuchtig? Houdt het kind zich geheel of gedeeltelijk voor onbegaafd? Leest het veel? Welke lectuur het liefste? Is het slecht op elk gebied?
Deze vragen geven een inzicht in de voorbereiding van het kind voor de school en in het resultaat van het experiment, dat de school voor het kinderlijke karakter betekent. Verder geven zij een kijk op zijn houding tegenover moeilijkheden.
6. Nauwkeurige informaties over huiselijke omstandigheden, over ziekten in de familie, over alcoholisme, misdadige neigingen, neurosen, debiliteit, lues, epilepsie, over de levensstandaard, over sterfgevallen. Hoe oud is het kind? Is het een wees? Wie domineert in het gezin? Is de opvoeding streng, fitterig, verwennend? Worden de kinderen voor het leven bang gemaakt? Hoe is het toezicht? Heeft het stiefouders?
Men ziet hierdoor het kind in zijn familieverhoudingen en kan beoordelen welke indrukken het daar opdoet.
7. Welke plaats heeft het kind in de kinderrij, oudste, tweede, jongste, enige, enige jongen onder meisjes, enig meisje? Welke rivaliteiten bestaan er? Schreit het gemakkelijk? Lacht het schamper? Heeft het een blinde neiging om alles en iedereen te kleineren?
Belangrijk voor de karakterologie, inlichtend over de positie van het kind ten opzichte der anderen.
8. Welke gedachten over beroepskeuze had het kind tot nog toe? Hoe denkt het over het huwelijk? Welk beroep oefenen de gezinsleden uit? Hoe is het huwelijk van de ouders?
Deze vragen maken het mogelijk een oordeel over de moed en het vertrouwen van het kind in de toekomst te vormen.
9. Welke spelen beoefent hij bij voorkeur? Wat zijn zijn lievelingsverhalen, lievelingsfiguren uit geschiedenis of literatuur? Stoort het gaarne de anderen bij hun spel? Verliest het zich in fantasieën? Denkt het nuchter en wijst het de fantasie af? Heeft het dagdromen?
Geeft aanduidingen van voorbeelden in de richting van de gewenste meerwaardigheid.

10. Vroegste herinneringen? Dromen, die veel indruk maakten of herhaaldelijk terugkeerden? (van vliegen, vallen, geremd zijn, te laat komen voor de trein, wedstrijd, gevangen zijn, angstdromen).

Men vindt zodoende dikwijls een neiging tot isolement, waarschuwend stemmen, die op een overgrote voorzichtigheid wijzen, heerszuchtige neigingen en de voorkeur die aan bepaalde personen, aan passiviteit of activiteit gegeven wordt.

11. In welk opzicht is het kind ontmoedigd? Voelt het zich achteruit gezet? Reageert het gunstig op opmerksaamheid en lof? Heeft het bijgelovige voorstellingen? Trekt het zich voor moeilijkheden terug? Begint het allerlei om het spoedig weer te laten liggen? Voelt het zich onzeker over de toekomst? Geloof het aan de nadeligen invloed ener erfelijkheid? Wordt het door zijn omgeving systematisch ontmoedigd? Heeft 't een pessimistische wereldbeschouwing? *Deze vragen verschaffen ons aanknopingspunten voor het probleem of het kind het geloof over zichzelf verloren heeft en over de onjuiste richting waarin het zijn weg zoekt.*

12. Verdere slechte gewoonten: trekt het gezichten? Stelt het zich dom, komiek of kinderachtig aan?

Dit zijn weinig moedige pogingen om de aandacht te trekken.

13. Heeft het een spraakgebrek? Is het lelijk? Plomp? Klompvoet? Rachitis? X- of O-benen? Misvormd, abnormaal dik, abnormaal groot of klein? Heeft het oor- of ooggebreken? Is het geestelijk achterlijk, linkshandig? Snurkt het 's nachts? Is het opvallend mooi?

Hier gaat het om levensmoeilijkheden, die door het kind meestal overschat worden. Het kan daardoor in een aanhoudend ontmoedigde stemming komen. Zulk een moeilijk-

heid vindt men ook dikwijls bij heel mooie kinderen. Zij staan onder de suggestie dat hun alles geschonken dient te worden, zonder dat zij zichzelf behoeven in te spannen en verzuimen daardoor de juiste voorbereiding voor het leven.

14. Spreekt het kind openlijk over zijn onbekwaamheid, over slechte „begaafdheid” voor de school? Voor de arbeid? Voor het leven? Heeft het wel eens gedachten aan zelfmoord? Bestaat er een samenhang tussen het tijdstip van zijn welslagen en zijn fouten? Overschat het het uitwendige succes? Is het serviel? Hangt het de vrome uit? Is het opstandig?

Dit zijn alle uitdrukkingsvormen voor een vergaande ontmoediging, dikwijls eerst opgetreden na vergeefse pogingen om naar boven te komen, die echter door hun ondoelmaticheid, soms ook door een gebrek aan begrip der omgeving, op niets zijn uitgelopen. Er wordt dan een surrogaat gezocht door bevrediging op een nevengebied. (Nebenkriegsschauplatz).

15. Positieve prestaties van het kind en of deze van een visueel, acustisch of motorisch type zijn.

Hierin vinden wij een gewichtige vingerwijzing, omdat mogelijkerwijs belangstelling, neiging en voorbereiding van het kind in een andere richting gaan, dan van hem wordt verlangd.

Op grond van deze vragen, die nooit punt voor punt, maar steeds in de vorm van een gesprek moeten worden gesteld, nooit volgens een schablonen, maar altijd tegelijkertijd opbouwend, ontstaat steeds een beeld van de persoonlijkheid, waaruit de fouten en dwalingen wel niet gerechtvaardigd maar toch begrijpelijk schijnen. De aldus opgespoorde dwalingen dienen steeds vriendelijk, met geduld en zonder dreigementen uiteen gezet te worden.